

ДО ІСТОРІЇ ЖОВКІВСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯНА ІІІ СОБЕСЬКОГО

Едвард Ружицький

професор Сілезького університету, доктор габілітований (м. Катовіце, Польща)

Реконструкція приватних бібліотек є одним із важливих завдань книгознавства хоча б тому, що структура збірок, їх величина, мовний склад свідчать про культуру їх власників. Особливо це торкається великих книжкових зібрань, які служили взірцем для наслідування власникам інших колекцій. Такою була приватна бібліотека польського короля Яна ІІІ Собеського (1624–1696).

Відомо, що Ян ІІІ був великим бібліофілом, багато читав, книги брав навіть у похід, читав у наметі. Особисто дбав про комплектування своєї бібліотеки, замовляв книги у книгарів і слідкував за книжковими новинками, хоча й мав свого бібліотекаря. Часто замовляв потрібні видання за кордоном, доручаючи цю справу дружині, як це видно з його листів до неї.

Ян ІІІ мав книгозбірні у кількох місцях. Найбільша бібліотека знаходилась у Жовкві, менша — у Вілянові під Варшавою, були також інші бібліотеки, зокрема у Львові в кам'яниці Собеських. Можна припустити, що книги знаходились також у Яворові та в інших місцях менш-більш тривалого перебування короля. Бібліотека служила не тільки самому королю, але і його сім'ї, рідним, знайомим. Маємо відомості про позичання магнатами книг з королівської збірки.

З огляду на те, що з давніх часів у цілості не збереглась жодна книгозбірня, основним джерелом до реконструкції бібліотек залишається інвентарний список книг. Чимало інвентарів різних книжкових колекцій відшукала в архівних та бібліотечних джерелах варшавська дослідниця Уршуля Пашкевич¹. Залишається проблема їх опублікування. Є пропозиції, щоб, з уваги на обсяг матеріалів, публікувати інвентарі без коментарів, що пришвидшило би їх видання.

У минулому дослідникам було відомо про десять інвентарних списків королівської бібліотеки², але дотепер повна її історія ще не опрацьована.

© Ружицький Е., 2008

¹ *Paszkiiewicz U. Rękopiśmienne inwentarze i katalogi bibliotek z ziem wschodnich Rzeczypospolitej (spis za lata 1553–1939).— Warszawa, 1996.— S. 79.*

² До Другої світової війни у Бібліотеці Народовій у Варшаві зберігався рукописний каталог жовківської бібліотеки (Пор.: *Katalog wystawy zbiorów historycznych*

Один із списків (з 1689 р.) опублікував Я. Т. Любомирський³, не вказуючи на джерело. Як вважають деякі дослідники, цей перелік книг (1404 одиниці) є інвентарем книгозбірні, що зберігалася у Вілянові, а його автором вважається королівський бібліотекар Адам Адаманди Коханський. Ця збірка нараховувала близько 2000 томів⁴.

Про бібліотеку Яна III писали декілька авторів, не знаючи найбільшого списку його жовківської бібліотеки, який знаходиться сьогодні у Національному архіві Республіки Білорусь у Мінську. Першу звістку про цей документ опублікував Г. Голенченко⁵. Можливо, до війни список був відомий Олександрові Чоловському. У збірці його документів, які зберігаються у Бібліотеці Народовій у Варшаві, згадується про якийсь список книжок Яна III⁶.

Ян III помер 17 червня 1696 р., не залишивши заповіту. Через три роки маєток був поділений між вдовою короля Марією Казимирою і синами Якубом, Олександром і Костянтином. 18 квітня 1699 року у Любліні настав поділ жовківської бібліотеки, на що вказує реєстр книжок, складений 19 червня цього ж року у жовківському замку у присутності двох королевичів⁷.

Аналіз мінського реєстру книжок з 1699 р. вказує на те, що він є неповним. За підрахунками У. Пашкевич реєстр налічує близько 3050 творів. Докладний аналіз рукопису, в якому багато помилок (майже у кожному записі), покаже, скільки насправді було книжок. Зрештою, чимало з них під час перевірки каталогу не було на місці.

Biblioteki Narodowej w Warszawie.— Warszawa, 1933.— S. 16; *Kawecka-Gryczowa A.* Biblioteka ostatniego Jagiellona. Pomnik kultury renesansowej.— Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1988.— S. 90).

³ Katalog książek biblioteki najjaśniejszego i najpotężniejszego króla polskiego z Bożej łaski, Jana III, szczęśliwie panującego, spisany w 1689 roku / Wyd. *J. T. Lubomirski*.— Kraków, 1879.

⁴ *Komasara I.* Jan III Sobieski — miłośnik książek.— Wrocław, 1982.— S. 86.

⁵ *Голенченко Г.* Описи библиотек и книжных собраний Радзивиллов в Национальном Архиве Беларуси // *Badania księgozbiorów Radziwiłłów: Materiały międzynarodowej sesji.* Olsztyn, 6-7 października 1994 r.— Warszawa, 1995.— S. 60-61.

⁶ Автор цих слів, перебуваючи з архівістом, покійним Орестом Мацюком у науковому відрядженні у Мінську в 1972 р., натрапив на цей інвентар, мікрофільм якого був замовлений у тому ж році.

⁷ Документ зберігається у фонді Радзивілів у Національному архіві Республіки Білорусь (Ф. 694, оп. 1, од. зб. 462.— Арк. 1-83), а оригінальний заголовок його такий: “Regestrum Bibliothecae Zolkieviensis Vigore Divisionis inter Serenissimos Jacobum, Alexandrum et Constantinum Polonia[e] et Magni Ducatus Lithuania[e] Principes Lublini Die Decima Octava Mensis Aprilis Anno Domini Mill[esi]mo Sex[entesi]mo Nonagesimo Nono feliciter determinata[e], In fortalio Zolkieviensi Die Decima Nona Mensis Junii Anno eodem 1699, Praesentibus Serenissimis Alexandro et Constantino Principibus Conscriptum”.

Про бібліотеку Собеського найбільшу працю видала друком Ірена Комасара у науково-популярній серії вроцлавського Оссолінеуму “Книги про книгу” (*Książki o Książce*)⁸. Статтю про книгозбірню у Вілянкові опублікував Юзеф Вояковський⁹. Про календарі, які зберігалися у жовківській бібліотеці, писала Марія Ткаченко з Російської національної бібліотеки у Санкт-Петербурзі¹⁰. Деякі відомості про колекцію Собеських та інвентарний список книг бібліотеки його сина Костянтина, підготовлені автором цього тексту, знаходяться у друці¹¹.

Ян III одержав у спадок книги із багатих на цінні друки збірок своїх предків. Відомо, наприклад, що у його вілянівській бібліотеці, яка згодом була перевезена до Жовкви, були інкунабули, альдини, ельзевіри тощо.

У сім'ї Собеських збирання книжок стало традицією, а відомими колекціонерами були, крім матері, батько Якуб, брат Марек і прадід — гетьман Станіслав Жолкевський. Батько короля навіть замовив екслібрис у відомого львівського гравера Яна Зянка, який, як відомо, діяв у Франції під прізвищем *Le Grain*.

Про бібліофільські зацікавлення Яна III свідчать суперекслібриси на оправах та екслібриси на книгах з його збірки, його листування з дружиною та інші документи.

Серед представників шляхти Руського воєводства особливим зацікавленням книжками відрізнявся рід Даниловичів. З цього роду походила мати Яна III Теофіла, дочка воєводи Яна Даниловича і Софії, онука гетьмана Станіслава Жолкевського. У 1654 р. вона подарувала костьолові і монастиреві отців домініканців у Жовкві численні книжки, на оправах яких були суперекслібриси Даниловичів, Жолкевських та інших родин.

Крім отриманої від предків бібліотеки, Ян III сам зібрав чималу колекцію книг. Він особисто дбав про її комплектування, цікавився новими виданнями, які виходили друком у Західній Європі. В інвентарному описі його збірки з 1699 р. фігурує досі невідомий, найправдоподібніше друкований каталог гданського книгаря Георгія Форстера (*Förster*) (близько 1615-1660), який мав свого торговельного представника у

⁸ *Komasara I. Jan III Sobieski — miłośnik książek.*— Wrocław, 1982.— S. 86. Див. також: *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement.*— Warszawa; Łódź, 1986.— S. 77.

⁹ *Wojakowski J. Biblioteka Jana III Sobieskiego w Wilanowie // Francja-Polska XVIII–XIX w.: Studia z dziejów kultury i polityki poświęcone Profesorowi Andrzejowi Zahorskiemu w sześćdziesiątą rocznicę urodzin.*— Warszawa, 1983.— S. 217-223.

¹⁰ *Ткаченко М. И. Календари из библиотеки Яна III Собеского в иностранном фонде ГПБ // Коллекции. Книги. Автографы: Сб. науч. тр.*— Ленинград, 1991.— Вып. 2: Книжные редкости Публичной библиотеки.— С. 73.

¹¹ *Różycki E. O księgozbiórce Sobieskich (na podstawie inwentarzy bibliotek Jana III oraz królewicza Konstantego Władysława Sobieskiego // Rocznik Biblioteki Narodowej.*— R. XXXIX (у друці).

Львові. Мабуть, через нього поступали деякі книги у бібліотеку Собеських. Король на підставі журналів, в яких не тільки були вміщені анонси про нові книги, але і рецензії на них, замовляв через послів і, можливо, книгарів та купців потрібні йому книги. Багато їх на замовлення короля придбала дружина, яка часто їздила до Франції. Про це свідчать листи до королеви, в яких Ян III навіть наводить назви потрібних йому книжок. Відомо також, що король намагався купити рукописи у дружини гданського астронома Яна Гевеліуса, автора твору “Селенографія або опис місяця” (1647).

З бібліотеки Собеських користали не тільки члени королівської сім’ї і придворні, а також художники й інші митці, котрим були потрібні ілюстровані видання. Деякі друки так і не були повернені у книгозбірню. Так, наприклад, у 90-ті роки рукопис, що торкався державних справ за часів короля Зигмунта III, позичив підканцлер Шембек. За відома короля книги видавав бібліотекар. Цікавою є дописана примітка королівського бібліотекаря біля назви книги у списку з 1699 р.: “Grammatica Polona italica” — “Za wyraznym rozkazaniem Pańskim [тобто короля — E. P.] wydałem. Zginęła przez pana Byfona”¹².

Постає питання величини бібліотеки Яна III в останні роки його життя і у 1740 р., коли Жовква була продана дочкою найстаршого королівського сина Якуба (помер у 1737 р.) віленському воєводі Михайлові Казимирові Радзівілові, онукові сестри Яна III Катерини Собеської.

Достовірним джерелом є запис, який наводить львівський дослідник Олександр Чоловський (в матеріалах, що знаходяться у Бібліотеці Народовій у Варшаві). Він знав каталог книг жовківської бібліотеки, який, можливо, знаходився у родовому архіві Радзівілів у Несвіжі. Цей недовіданий інвентарний список був неповним (складався з 89 аркушів). Цікавою є пам’ятна записка, призначена для читача, згідно з якою у королівській бібліотеці нараховувалося 6452 томи¹³. Невідомо тільки, у якому році. Якщо припустити, що коло 1740 р. у книгозбірні Собеських у Жовкві знаходилися колекції книг Яна III і його сина Костянтина (1165 томів), то бібліотека налічувала набагато більше. При цьому треба врахувати те, що частина книг, у невідомій кількості, перейшла від батька до сина. Якщо взяти до уваги те, що найстарший син короля також мав бібліотеку, величина переданої Залуським збірки була б іншою. Невідомо, що сталося з немалою колекцією книг королеви, на яких знаходився книжковий знак — суперекслібрис, що свідчить не тільки про величину, але, головним чином, про бібліофільські зацікавлення королеви.

¹² Національний архів Республіки Білорусь.— Ф. 694, оп. 1, од. зб. 462.— Арк. 47.

¹³ Див. *Różycki E.* O księgozbiorze Sobieskich (na podstawie inwentarzy bibliotek Jana III oraz królewicza Konstantego Władysława Sobieskiego // *Rocznik Biblioteki Narodowej*.— R. XXXIX (у друці).

Однією з найцінніших частин королівської книгозбірні є рукописи, яких було близько ста, як на це вказує неповний список з 1699 р. Насправді їх могло бути більше. Серед них знаходилися документи попередніх королів, їх синів, королівські декрети, листи тощо. Крім цього, був рукопис історії Польщі, що охоплював періоди починаючи від 1104 р. (перший том) і від 1301 р. (другий том). Ці останні рукописи належали колись родині Даниловичів, суперекслібрис яких відтиснутий на обкладинці і згадується в каталозі бібліотеки.

Інші рукописні матеріали — це документи, що стосуються державних відносин з Туреччиною, московськими землями, воєн зі шведами у 1655 р., а також історії Китаю (найправдоподібніше, йдеться про єзуїтські місії).

Наступна група документів — це акти, що торкаються косялів у різних місцевостях і королівських фундацій, та акти господарського характеру, наприклад, інвентарі Олеська, Руди, Жовкви та інших місцевостей. Крім панегіриків і текстів промов, виголошених колись батьком короля Якубом Собеським, до реєстру були вписані поодинокі рукописні документи, які відносяться до канонічного права, медицини й інших галузей знань.

У збірці були також книжки й інші посібники шкільного характеру, котрі належали Янові III, його братові Маркові та їх батькові. Це були різні “вправи” з написання листів, нотатки з філософії, риторики, епістографії, політики, польсько-німецькі словники, виписки з творів античних авторів, а крім того — з геометрії, архітектури, математики тощо. Слід підкреслити, що серед рукописів, які фігурують в інвентарі з 1699 р., чимало було написаних рукою Яна III. Один із них виявив у Петербурзі львівський історик Август Бельовський, котрий побував там у зв’язку з пошуками історичних матеріалів для своїх наукових досліджень. Це були “вправи” молодого Яна Собеського у класі поезії¹⁴.

У колекції Собеських знаходився рукопис хроніки історика Яна Длугоша (т. зв. Кодекс Розражевського), який пізніше потрапив від Радзівілів до збірки Емерика Гуттен-Чапського і сьогодні знаходиться у Кракові.

На друкованих книгах Ян III робив записи на різні теми, як зазвичай писали, наприклад, на чистих сторінках неактуальних календарів. У Російській національній бібліотеці у Санкт-Петербурзі зберігаються календарі з 1682 по 1694 рік, які колись знаходилися у жовківській бібліотеці Собеських. На їх сторінках трапляється чимало власноручних записів Яна III на різні теми. Як підкреслила автор статті про ці календарі Марія Ткаченко з РНБ, записки свідчать про зацікавлення короля

¹⁴ Рукопис “Sobieski Joann[is] Exercitia styli in classe poeseos” з дописаною приміткою: “additum in titulo est: Joannes Sobieski Liber notabilissimus authografa Sobieski continens” знаходився у розділі “Поліграфія” (Cl. XVII. Miscellanea). Див.: Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів.— Ф. 5 (Оссолінських), оп. 1, од. зб. 2393.— Арк. 197зв.

важливими державними, також побутовими та іншими справами і додають деякі штрихи до рис його характеру і менталітету. Це цікавий матеріал особистого характеру, який вказує на зацікавлення короля історією турків і татар (поміж іншого на сторінках календарів знаходиться реєстр ханів і візирів), з якими він довгі роки вів війни, документи молдавської кампанії, матеріали аудієнцій послів. Крім того, є записки про експорт збіжжя через Гданськ, про листування з королевою, і навіть, здавалося б, про такі малозначні справи, як про коней, що були тоді у Яворові.

На сторінках петербурзьких календарів є записки про купівлю у Гданську будівельних матеріалів, різних господарських речей і мистецьких виробів, що купувалися за кордоном. Крім того, є згадки про виготовлення золочівськими ремісниками стріл у турецькому стилі, про план дому у Кукізіві, про жовківського ювеліра Чешковського. Про характер деяких інших документальних записів свідчить один із них: “13 червня литовському канцлеру видано з архіву лист переяславського полковника Полуботка запорізькому гетьманові Могилі” [цит. у пер. за М. Ткаченко — *Е. Р.*]¹⁵.

Цікавими є записи про жовківську і віляновську бібліотеки, згадки про привіз книг із Швеції, Франції та купівлю друків у Гданську.

Інвентарні списки книг із колекції Яна III свідчать про наявність у ній дорогих закордонних видань, переважно французькою мовою, що побачили світ у найбільш відомих друкарнях Західної Європи. У списку відображені назви видань різного характеру — від інкунабул до творів XVII ст. Крім книг французькою мовою, у бібліотеці Собеських були друки латинською, польською, італійською та німецькою мовами; менше або й дуже мало було видань іспанською, голландською, англійською, старогрецькою і східними — турецькою й арабською мовами.

Провідне місце у жовківській бібліотеці займали книги французькою мовою. Це були передусім історичні твори, правові і політичні друки, далі йшли релігійні і теологічні видання, красне письменство і мовознавство, математика, фізика і хімія, технічні дисципліни (військове будівництво та будівництво оборонних споруд), астрономія та медицина. Не бракувало книжок з біології, сільського господарства і кулінарії.

Ян III мав гуманітарну освіту, тому не дивно, що у його книгозбірні було чимало книг з гуманітарних дисциплін. На першому місці — загальна історія, історія стародавнього світу, історія різних держав, королівств, міст, народів, королів, султанів, релігій і конфесій. Особливо король цікавився історією Франції і Туреччини, але серед його книг трапляються і такі рідкісні видання, як історія острова Мадагаскар, що свідчить про його широкі зацікавлення всесвітньою історією. Були також

¹⁵ *Ткаченко М.* Календари из библиотеки Яна III Собеского в иностранном фонде ГПБ // Коллекции. Книги. Автографы: Сборник научных трудов.— Ленинград, 1991.— Вып. 2: Книжные редкости Публичной библиотеки.— С. 78-79.

у бібліотеці книги з допоміжних історичних дисциплін (нумізматики, хронології). Особливо цікавила короля генеалогія, передусім панівних родів. Крім опрацювань на цю тематику, були хроніки, мемуари тощо.

У бібліотеці Яна III було чимало багатотомних атласів з географії, серед яких на перше місце треба поставити дорогі видання нідерландських вчених і картографів, представників сім'ї Блау (Blaeu), і фламандського картографа Герарда Меркатора. Крім карт, планів міст, фортець у реєстр внесено немало географічних опрацювань, описів подорожей Європою та країнами Леванту.

Привертає увагу наявність правничих видань, таких, як Статут Велико-го Князівства Литовського, твори Гуго Гроція, Юстиніана, книг інших західноєвропейських авторів з цивільного та канонічного права, юридичних словників та ін.

З античних авторів у жовківській бібліотеці переважали твори римських істориків, письменників і поетів (Лівій, Тацит, Овідій, Вергілій, Ювенал, Теренцій, Плавт та ін.). Серед книг, що належать до красивого письменства XVI і XVII ст., важливо відзначити комедії французькою мовою (близько 20-ти), серед них твори Мольєра, а також різні трагедії. Крім того, король цікавився музичними драмами (*drama per musica*). Загалом, переважає французька література, серед представників якої трапляються такі прізвища, як П'єр Ронсар, П'єр Корнель, Поль Скаррон, Лафонтен та ін.

Із творів італійських авторів варто відзначити наявність “Декамерона” Бокаччо, твори Торквато Тассо, Князя Макіавеллі, а з іспанських — “Дон Кіхота” Сервантеса та твори Франциска де Квеведо, з польських — передусім Яна Кохановського, Петра Скарги та багатьох інших представників світової літератури.

Різні словники, граматики, посібники свідчать про філологічні зацікавлення власника книгозбірні. В ній були такі видання, як словник Кнапіуса, італійський, латино-німецько-польський та латино-арабський словники. З граматик були, серед інших, італійська і латино-староєврейська.

Цікавився король китайською філософією (Конфуцій), мав “Утопію” Т. Мора, книги Гассенді, Рене Декарта та інших авторів, не згадуючи про античних, особливо Аристотеля і Платона, твори яких тоді знаходилися майже у кожній домашній бібліотеці.

Крім рукописів і книг у збірці були періодичні видання, які старанно комплектував король. Серед них варто відзначити літературно-науковий журнал “*Journal de Savants*”, що був адресований освіченим особам — в ньому публікувалися статті про різні події у світі науки, літератури і мистецтва.

У колекції Яна III були також документи на пергаменті, серед яких — привілеї для м. Гданська, рідкісне видання Статуту Єжи Оссолінського, а крім того, цінні ілюстровані видання. Привертають увагу мідеритні

портрети різних осіб, автором яких був керівник мистецької школи при королівському дворі Єжи Шимонович-Семігінівський (близько 1660-1711).

Підсумовуючи характеристику королівської колекції, можна сказати, що це була бібліотека державного діяча, військової людини і звичайного господаря — бібліотека універсального характеру.

Неможливо, і немає потреби в рамках статті перераховувати назви книг і їх авторів. Це, мабуть, стане можливим при підготовці до публікації інвентарного списку бібліотеки Яна III у Жовкві. Є надія, що можна буде відшукати й інші списки книг, які знаходилися у жовківській бібліотеці Собеських. Це допоможе в реконструкції книгозбірні, яка мала вплив не тільки на середовище Жовкви і Львова, але й далеко за межами Руського воєводства.

Після смерті короля частина поділеної жовківської бібліотеки повинна була би залишитися у Жовкві. Книгозбірня після 1696 р. поповнилася за рахунок книжок його синів. Цілком можливо, що якийсь поділ принаймні частини бібліотеки відбувся після смерті Олександра Собеського (1714). Відомо про книжкове зібрання Костянтина, інвентарний список якого знаходиться у гродських книгах Центрального державного історичного архіву України у Львові (далі — ЦДА України у Львові)¹⁶.

Реєстр книжок Костянтина, списаний у Жовкві 14 вересня 1726 р. після його смерті (26 липня цього ж року), нараховує 525 інвентарних одиниць і 1165 томів книг, причому видань французькою мовою було 321 одиниця в 965 томах, латинською відповідно — 103 і 125, італійською — 33 і 42, польською — 29 і 33. Наявність численних книг французькою мовою (близько 61% назв і майже 83% усіх томів) вказує на великий вплив французької культури на родину Собеських. Крім книжок Яна Собеського, які увійшли до колекції Костянтина, в ній знаходилися друки, придбані королевицею під час його закордонних поїздок. Це були видання з різних галузей знань, причому багатотомні, головню з історії, релігії, географії, а крім того — з права, політики, медицини, філософії, французької, грецької та римської літератур.

Не маємо відомостей про бібліотеку найстаршого сина Якуба, який довгий час жив у Олаві в Сілезії, а помер у Жовкві у 1737 р. Відомо, що родинний архів Собеських, який знаходився в Олаві, був сконфіскований пруськими властями після 1741 р., а в 20-х роках XIX ст. переданий у Пруський секретний державний архів (Preussisches Geheimes Staatsarchiv).

Невідомо, чи потрапили до синів якісь книги з колекції королеви, що могло статися найпізніше під кінець 1698 р., коли Марія Казимира виїхала до Рима. Також не маємо даних про надходження книг після її смерті у Франції у 1716 р.

¹⁶ ЦДА України у Львові.— Ф. 9 (Castrensia Leopoliensia), оп. 1, од. зб. 461.— С. 1692-1706.

Бібліотека Яна III і його синів після смерті найстаршого сина Якуба залишилась у руках його дочки, княгині Марії Кароліни де Буйон (Boillon). Як стверджував Едвард Хвалевік, королівський син подарував краківському єпископові Андрієві Станіславу Залуському жовківську королівську бібліотеку, яка нараховувала 800 томів¹⁷. Відомо також, що книгозбірня Собеських була подарована Марією Кароліною цьому єпископові. Таким чином, жовківська королівська бібліотека з певними змінами проіснувала у Жовкві до початку 1741 р., коли була передана у Варшаву і потрапила до колекції знаменитих бібліофілів братів Залуських. Як відомо, заснована в 1747 р. одна з найбільших бібліотек Центральної Європи — бібліотека братів Залуських — була після придушення повстання під проводом Т. Костюшка у 1794 р. конфіскована російською царицею Катериною I, як воєнний трофей, вивезена у Петербург. Там сьогодні знаходиться переважна частина жовківської колекції книг роду Собеських.

Інша частина рухомого майна Собеських (картини, архівні матеріали і, цілком можливо, книги) була перевезена до маєтку Радзівілів у Несвіж.

Книги з жовківської бібліотеки Собеських знаходились або знаходяться тепер у Польщі (Бібліотека Народова у Варшаві, бібліотека музею у Вілянові — близько 10 книг; Національний музей у Кракові), у Російській національній бібліотеці у Санкт-Петербурзі (відомо про 37 видань календарів у 9-ти томах), у Великобританії (королівська резиденція у Віндзорі¹⁸). Рукописні “вправи з риторики” (“*Exercitia rhetorica*”) — зошит, у якому записані промови Яна — зберігає Бібліотека Народова у Варшаві.

ДО ІСТОРІЇ ЖОВКІВСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯНА III СОБЕСЬКОГО

Едвард Ружицький

професор Сілезького університету, доктор габілітований (м. Катовіце, Польща)

Ян Собеський був власником двох бібліотек: у Вілянові під Варшавою і в Жовкві, де знаходилась його найбільша книжкова колекція. Сьогодні вважається, що його бібліотека нараховувала біля 7 тис. книжок, які внучка короля передала до Бібліотеки Залуських. Більшість книжок цієї бібліотеки зберігається в Російській національній бібліотеці у Санкт-Петербурзі.

Ключові слова: Ян Собеський, бібліотека у Вілянові, бібліотека в Жовкві, книжкова колекція, Бібліотека Залуських, Російська національна бібліотека у Санкт-Петербурзі.

¹⁷ *Chwalewik E. Zbiory polskie.*— Warszawa; Kraków, 1926.— Т. 1: А-М.— S. 295.

Здається, що у Е. Хвалевіка помилка — можливо, замість 800 мало бути 8000.

¹⁸ *Chwalewik E. Zbiory polskie.*— Warszawa; Kraków, 1927.— Т. 2: N-Z.— S. 504.

HISTORY OF ŻÓLKIEW LIBRARY OF JAN III SOBIESKI

Edward Różycki

Professor, habilitated doctor, University of Silesia (Katowice, Poland)

Jan III Sobieski was the owner of two libraries: in Wilanów near Warsaw and in Żółkiew where the largest book collection was kept. It is regarded today that the library counted about 7 000 volumes which the king's granddaughter passed to Załuski Library. The major part of the collection is kept now in National Library of Russia in Saint-Petersburg.

Keywords: Jan III Sobieski, library in Wilanów, library in Żółkiew, book collection, Załuski Library, National Library of Russia in Saint-Petersburg.

К ИСТОРИИ ЖОВКОВСКОЙ БИБЛИОТЕКИ ЯНА III СОБЕСКОГО

Эдвард Ружицкий

профессор Силезского университета, доктор габилитированный (г. Катовице, Польша)

Ян Собеский был владельцем двух библиотек: в Вилянове под Варшавой и в Жовкве, где находилась его наибольшая книжная коллекция. Сегодня считается, что его библиотека насчитывала около 7 тыс. книг, которые были переданы внучкой короля в Библиотеку Залуских. Большинство книг из этой библиотеки хранится в Российской национальной библиотеке в Санкт-Петербурге.

Ключевые слова: Ян Собеский, библиотека в Вилянове, библиотека в Жовкве, книжная коллекция, Библиотека Залуских, Национальная библиотека России в Санкт-Петербурге.